

„ASACHI“

REVISTA ȘTIINȚIFICĂ LITERARĂ

Comitetul de Redacțiune: Dr. D. Cantimir, I. Negre, Grigore N. Lazu, C. Hogaș, V. C. Buțureanu, P. Antonescu și M. Juravski cu colaborarea membrilor Societății Asachi.

DESCHIDEREA SCOALELOR PRIMARE.

Din Orașul Peatra.

În ziua de 16 August, elevii școlilor primare de băieți și de fete din acest oraș, au fost adunați la școala No. 1 de băieți, pentru solemnitatea începerii anului școlar.—Constatăm cu osebită plăcere ca numărul copiilor și a copilelor, crește pe fie-care an, și de astă dată suntem informați, că mai cu samă școlile de băieți au ajuns a fi neîndestulătoare ca localuri, iar corpul profesoral de la școlile No. 2 și 3 de asemenea este în neputințe a răspunde misiunii sale, din cauză că aceste școli nu au de cât numai câte trei profesori, fiind la rândouă, unite clasa I și a II sub direcțiunea unei singure persoane.

Înțelegem, să se facă economii cu banii țerii, poate că s'ar găsi multe instituțiuni și autorități, unde numărul funcționarilor și alte cheltueli, s'ar putia reduce, fără nici un încovenient, nu înțelegem înse, a se găsi motive de economie numai în școle, singurele instituțiuni de la care națiunea trage adevărate folose în schimbul dărilor directe și indirecte ce locuitorii sunt siliți a plăti.

Școala au fost în toate timpurile și va fi, principalul element de progres și prosperitate națională, căci ea este

menită a da tinerei generațiunii educațiunea fizică și intelectuală. Familia și școala sunt chemate de a forma cetățenii și locuitorii unei țări; și dacă copiii vor primi de la început o instrucțiune și educațiune completă și bună, atunci fundamentul caracterului, activitatea, cugetările și plecările copiilor, când vor ajunge la maturitate, vor fi bune.

Cu toții cunoștem acest mare adevăr, adesa orî se vorbește și se scrie de interesul ce are școala, pentru luminarea masei poporului, fie-care Ministru ce se succede la Instrucțiune, vine cu proiecte și organizări ale învățămîntului național; cu toate acestea, trebuie se o mărturisim cu dureri, ca puține instituțiuni ale țării lasă mai mult de dorit ca școlile în țara noastră. Pe de o parte localile sunt în cele mai triste condițiuni Hygienice, umede întunecose și puțin spațioase; în cât elevii ce sunt siliți a sta 5 césuri pe fie-care zi, într'un aer infect, umed și corupt de felurite miasme otrăvitoare, sunt condamnați la bóle infectioase și molipsitoare; iar fragetul lor organism subred și bolnăvicios rămâne pentru tot-de-a-una espus scrofulelor, rheumatismului, oftigei și altor bóle grave, ce le curmă firul esistenței înainte de a fi ajuns la maturitate. In cazul cel mai norocit când copiii resistă tuturor acestor cauze de destrugere în care petrec primii ani a existenței lor, totuși ei totă viața sunt slăbănogi și bolnăvicioși, fiind că organele lor nu aũ putut capata forța și vigória necesară în perioda creșterii.

Iată în puține cuvinte consecuențele la care ne aduce economia rău înțelėsă, ceva mai mult, aceste împrejurări silesc pe părinții ce aũ mijloce de a plăti instrucțiunea copiilor lor, recurgând în tot-de-a-una la școlile private, iar învățemîntul public rămâne numai pentru copii saraci.

Tot asemenea și corpul profesoral, de și i se cere

condițiunii serioase de admisibilitate, și o muncă fără sa-
mă de 5 ceasuri pe zi, profesorii sunt foarte puțin re-
tribuiți, fără speranțe de avansare; sau altă înbunătă-
țire a existenței lor; prin insuficiența numerului, profes-
orii sunt siliți a face cea ce pot; înse prin această, co-
pul profită foarte puțin, și perzind timpul cel mai prețios
pentru instrucțiune, sunt promovați de la un clas la
altul cu cunoștințe mediocre, iar mai în urmă, când
trec în școli secundare ne-putând încă bine a ceti și a
scrie, nu pot profita de studiile ce li se predau.

Văzind numărul considerabil de copii și copile, adu-
nați la această solemnitate, m'am gândit la viitorul ce
așteptă aceste lăstare tinere, când vor trebui a se hrăni
singuri din propria lor muncă; judecând după organi-
zarea învățământului național ce avem, adică: în ora-
șele principale, gimnaziile și licee clasice, în Iași și în
București facultăți, care toate nu dau altă hrană și în-
deletnicire absolvenților lor, de cât slujbeie publice și
bugetul statului; căci, chiar puținile școli de aplicațiune
precum sunt! școla de apicultură, de poduri și șosele
nu au produs de cât funcționari publici.

Școlile comerciale și acele de meserii ce avem, nu
au ajuns a da cel puțin trei sau patru comersanți sau
miseriași români, în fie-care orașu al țării.

Ast-fel mărindu-se pe fie-cari zi numărul postulan-
ților, admisiunile vor fi mai nevoioase și în cazul când
funcțiunile se vor distribui după merite, sau după valo-
ra științifică, atunci de la sine se înțelege, că totii acei
tineri cu cunoștințele mediocre vor deveni peritori de
lăme; dacă din contra, alegerea funcționarilor va conti-
nuu a se face în baza unor recomandățiuni de apre-
ciare personală, totuși și într'un caz și în altul, toate a-
ceste regimente de postulanți cu singurul meșteșug de
a învăța condeiul, fără nici o aptitudine sau cunoștin-

ța unei munci producătoare, se vor svărcoli pururia în agitațiunii mai mult sau mai puțin serioase, înse care, cu timpul pot deveni o pedică sau chiar un pericol pentru desvoltaria și existența noastră socială, căci lupta pentru existențe este firiască, și multe exemple ne arată, că pôte lua ea câte o dată proporțiunii destul de mari, pentru a samana chiar în sinul națiunilor mari terôria și anarhia.—Mi se va zice pôte, că astă-zî nimic nu indică la noi aseminia temeri, este adevarat; Inse istoria altor popôră și națiuni ce pôte au prevăzut tôte aceste și împrejurări care au avut în tot-de-a-una ridicate pe același nivel știința și muncă; cu tôte aceste cu timpul proletariatul au găsit mijlocul de a se organiza, a se împrăstia în tôte sraturile societății și a deveni o putere dominantă, pentru a pune pedici serioase, mersul natural, a instituțiunilor, a modului de guvernare și a activității multor națiuni.

Totuși în vederea ce mai rigurose, în cea ce ne privește, nu se mai pôte ascunde defectele organizărei învățământului și culturei noastre naționale. Când cunoștem mai întâi, că nu toți copiii au dispozițiuni bune la învățatură, facultățile și plecările sunt născute cu individul; câteva exemple ne va convinge, că dacă vom observa mai mulți copii în jocurile lor, ce vedem? pe unul cetind fără se știe pe o hârtie imprimată sau scrisă, al 2-lea mergând după tatăl său în urma brazdei plugului, un al 3-lea căutând un mic părăeași pentru a așeza câte-va lopățele de lemn privindu-le tötă ziua cum se învârtesc, un al 4-lea făcându-și o viôră de pârde cal pe care cântă tötă ziua, un al 5-lea prinzind tötă ziua păseri, un al 6-lea mânjind toți păreții cu un cărbune și așa mai departe. Ei bine luând toți acești copii, forțindu-i a deveni învățați fără a le da obiectul aplicațiunii lor, este, a lupta contra naturei înseși și sutu

sigur că ori ce ostentală s'ar pune, acești copii nu vor deveni nici o dată învățați, pe când punându'i pe fiecare în pozițiune a găsi aplicarea lor individuală, fiecare din ei pot deveni folositori atât lor cât și țarei.

Afară de aceasta, cu toții recunoștem aseminia că lipsa comerțului, industriei și a meseriilor române, este pedica principală a progresului și prosperității naționale, fiind monopolizate de străinii care au găsit un câmp vast de exploatațiune producătoare, ce nu aveau în țara lor.

De aceia în definitiv cred, că guvernul trebuie să se cugete serios, la organizarea învățământului public, la sorta tinerimei române, și săi dea localuri de școli spațioase, aerate, încălzite, fără umizală și luminoase pentru a garanta sanatatea copiilor. Aseminia trebuie, ca fiecare clasă să aibă profesorul său și încă pentru cl. I unde se pune baza învățământului, în acele clase unde numărul elevilor trece peste 50, trebuiesc împărțite în două diviziuni ca doi profesori.

Este absolut necesar de a se înființa cel puțin în fiecare județ, câte o școală de meserie, unde elevii cu puțină plecare la învățetură, înse cu dispozițiuni la meșteșuguri, se potă găsi adevărata cale pentru a'și asigura existența,

După cum România nu are alte resurse de producțiune, de cât agricultura, o singură școală de agricultură și în condițiunile în care se află, este cu totul neindestulătoare, pentru a nu țice mai mult; căci ea, în loc de a produce buni agronomi care se înmulțesc și se îmbunătățesc exploatarea agricolă, nu a dat până astăzi: de cât inspectori și revisori pădurilor și domeniilor Statului, sau mai bine zis, tot funcționari. Înțelegem utilitatea unei școle centrale de agricultură și silvicultură, înse mai întâi trebuie să avem câte-va școli de agricultură pe domeniile statului și în diversele puncte

ale țarei, unde scolarii și fiii agricultorilor se capete un învățământ rațional și practic, pentru ca absolvenții acestor scoli, se devie buni agricultori, știind a trage din muncă și sucil pământului toate profitele putincioase prin o agriculturb sistematică și exploatatări de industrie agriclă. _

In fine cred că este timpul ca se vedem de aproape interesile vitale a le existenței noastre, dându-ne silința ța a le pune în aplicațiune, căci niminia mai bine de cât D-lu Aurelian Ministrul Instrucțiunei, nu cunoște, un mare principiu economic, că nici o țară nupóte prospera, cât timp, munca și știința nu vor fi rădicate pe aceeași treaptă.

Dr. Cantimir.

N A Ș T E R E A

Sufletului colectiv sau național a popoarelor.

STUDIUL SOCIAL

După Dr. E. REICH „Studien“ etc.

De la numărul la studiul social publicat în Nr. 8, 9, 10, 11, 12 și 5 a acestei Revistei

F. Löher în uvrăgiul „Geschichte und Zustände der Deutschen in Amerika—Cincinnati 1865 pag. 173“ face următoarea observație asupra Germanilor în America: Copiii germanilor, vorbesc între deosebi numai englezește; camaradul jocurilor nou sosite, este necesar și ris dacă nu vorbește englezește. Copiii văd în această oarecare distincțiune. Părinții lor, stând la masă, vorbesc nemțește, copiii englezește; îi se opun, dacă părinții îi silesc a învăța limba lor natală; și ori cât ar bate muma pe bățul ei ne-ascultător—el tot englezește gângăe, și pe de asupra desprețuește pe muma sa ca pe o proastă care nu știe macar limba engleză.—Măi ales sunt tineretele fete pasionate pentru engleză, din moment ce o așa zdra-văna întâ germană îmbracă pălărie și voal, din momentul acesta crede a fi nedemn de dansa de a vorbi limba strămoșască.

Ce ne poate aștepta de la un număr însemnat a tinerilor comoranți, dintre cari un număr mare chiar în țara lor au o creștere superficială, și care nu doresc de cât de a face gheșefturi?

Gheșeftul este lucrul principal; ce le pasă de germanism, și de limba germană?—Un număr foarte mare dintrînși dezertează la englezi, și atunci tot ce e german le devine neplăcut.*

În America germanii în America au regenerat sufletul lor colectiv național, și n'au adoptat acel a locuitorilor Americii de Nord.

Remarcabile sânt schimbările care au suferit în America sufletul colectiv al Englezilor emigrați din patria lor. Macar că vorbesc tot aceea limbă, Englezii și Americanii de Nord, sunt corporalmente deosebiți și sufletele colective a lor arată multe contrasturi. Autopometria, statistica, istoria, totul probează aceste deosebiri și

politica amânduror popoarelor este măsura cea mai infailibilă pentru constatarea deosebirilor sufletului colectiv.

Ce împrejurări au prefăcut sufletul colectiv al Englezilor, în sufletul colectiv specific locuitorilor Americii de Nord? Tot aceste împrejurări, care au provocat deosebirea organismului la amândouă rase, și anume: clima, amestecarea Englezilor imigrați în America cu alte rase, cucerirea pământurilor prin lupta cu indigenii, și în fine politica corespunzătoare tuturor acestor împrejurări.

Aerul atmosferic în America este alt-fel de cât în Anglia; el este uscat și aspru în America, umed și dulce în Anglia. A. Mühry în „Climatografische Uebersicht der Erde“ ne comunica după „Climatology of the united States etc. Philadelphia 1857 „lui L. Blodget“ diverse observări din care rezultă, că clima la coasta de West este mai oceanică, iar în privința intensității căldurii și frigului foarte limitată; despre coasta estică, și mai înăuntru, continentală și excesivă, căci vara căldura este excesivă, și iarna scade temperatura în mod simțitor.—Este dar evident, sfirșește Mühry, că în launtrul marelui continent temperatura verii se urcă, și scade în apropierea coastelor, mai ales pe lângă coasta vestică. Paralel cu aceste, alt-fel este temperatura iernii, ea este mai scăzută spre centrul continentului.—Clima este în totul excesivă, însă gradat excesivă spre latitudinea nordică.

Asupra procentelor umidității statelor unite, zice Mühry, pe baza documentelor de care dispune: „Știm că macar că cantitatea ploilor, la coasta estică, este foarte însemnată, totuși aerul atmosferic conține o mică cantitate de aburi; saturațiunea este mai mică, prin urmare evaporatiunea, în această climă, este mai mare de cât în Europa.—Aceste aparițiuni climatologice sunt probate nu numai prin fenomene obicinuite și cunoscute, ca lipsa mușchilor, uscarea reșede, ci și prin atmometru, și psychometru. Cantitatea evaporatiunii în amândouă climatele, se constată prin comparațiunea cantității apei evaporate. Aceasta, măsurată într'un vas de alamă, se urcă la New-York, adică aproape de mare, la 55 țoli pe an, în Anglia la Whitchaven numai la 30 țoli pe an. Aceste date sunt suficiente spre a caracteriza clima Statelor unite.

Clima Angliei este alt-fel; căldura și umiditatea stau aci, în un alt raport de cât în America. Clima Angliei este tocmai contrastul unei climate excesive și uscate; este o climă temperată în totă puterea cuvântului și mai umedă. Deci Englezii și Americanii traiesc sub feluritele influențe climatologice.—Aceasta împreju-

care, fiind de o parte altele, este de o influență hotărîtoare asupra constituțiunii corpului, și în urmă, asupra sufletului colectiv național.

Prosper de Pietra Santa, în uvragiul „Essaie de climatologie historique et pratique.” Paris 1865 pag. 160, rezumează felurilele efecte a aerului cald și umed, rece și umed în modul următoriu:

Aerul cald și uscat accelerează circulațiunea capilară și periferică, respirațiunea pielei, micșurează secrețiunea urinei, mărește inspirațiunea osigenului prin plămâni moderează respirațiunea, îngreue mistuirea, micșurează acțiunea mușchilor.

Aerul rece și uscat, cauzează contractiunea vaselor capilare a pielei, oprește transpirațiunea, sporește urina și inspirațiunea oxigenului; escitează respirațiunea, mistuirea și activitatea mușchilor. Aerul cald și umed conținând, relativ mai puțin oxigen, cauzază o incompletă oxidațiune a singelui o greoaie circulațiune a singelui în vasele capilare, micșurează transpirațiunea pielei, face mistuirea mai grea, micșurează puterea mușchilor, și mărește pondul corpului. Aerul rece și umed, sustrage corpului mai multă căldură de cât aerul rece uscat, micșurează activitatea pielei, face mai abundente secrețiunile membranelor mucoase, organelor urinare și anuale.” Așa susține Pietra Santa.

W. F. Edwards, constatase de mult că pondul organismului animal se micșurează mult mai mult, vețuind în aer uscat de cât în aer umed, și cauza acestui fenomen, care se ivește tot-de-una și în oare care împrejurări, nu este nici individuală nici întemplantară.—Max von Petenkoffer, în uvragiul „Beziehungen der Luft zur Kleidung, Wohnung und Boden, 1872 pag. 16” compara pierderea căldurii ce suferă organismul, respirând aer uscat și umed, rece și cald și ajunge la rezultatele următoare:

Omul pierde în aer uscat.	Unități de căldură	
și la 0 gr. de căldură	293,040	
Omul pierde în aer uscat și la 30 gr. de căldură	274,050	idem
	Diferența	18,990 idem
Omul pierde în aer umed și la 0 gr. de căldură	265,050	idem
Omul pierde în aer umed și la 30 gr. de căldură	105,390	idem
	Diferența	159,660 idem

Prin urmare în aer uscat se pierde, adică, corpul eliberează, mai multă căldură deci și produce mai multă căldură; schimbul material este mai repede și mai intensiv, vitalitatea mai energică, gră-

simea și carnea nu se pot forma în cantități mari, dezvoltarea unui temperament nervos și flegmatic tot o dată, e imposibilă, și din contra toate împrejurările favorizază dezvoltarea unei nervosități care caracterizează pe americanul nordic de viță caucasiana.

Inglezul sosind în America a fost înconjurat, subit, de o atmosferă cu desăvârșire alt-tele de cât aceea care a respirat-o până atunci. Dacă aerul Britaniei favoriza formațiunea grăsimii și masei corpului;—aerul Americii are efect contrar; căci împiedeca formațiunea masei corpului. Toată vitalitatea a devenit, în noua patrie mai energetică, prea abondentă grăsimi și prea multă substanță; deci cea mai mare piedică pentru o intensivă activitate a nervilor și a mușchilor înălăturată.

Oamenii grași, masivi, sunt în privința temperamentului și vivacității tocmai contrariul oamenilor mai slabi, cu masa corpului anevoioasă.—Pentru viță Anglo-Saxonă, aerul Americii nordice, este prea uscat prea excesiv,—de acolo egoismul exagerat, de acolo neobosite sforțări pentru a aduna bunurile materiale.

Cu influența aerului, mai conlucrează și amestecarea cu sînge străin, pentru a prefăce pe Inglez într'un American specific Americii nordice. În nici o țară nu era imigrațiunea așa de numeroasă ca în Statele-Unite, și poate nicăieri, imigrații, nu s'au amestecat unii cu alții ca în partea nordică a noului continent; avem toată dreptatea de a privi pe locuitorul Americii nordice de origină europeană, ca un om care vorbește englezește, însă este prin felul singelui cu totul diferit de Inglez.

A Legoyt în uvrăgiul „L'émigration européenne, son importance, ses causes etc. Paris 1861 pag. 167” ne comunică cercetările lui Bromweell, care a găsit că în decursul timpului de la 30 Septembrie 1820 până la 30 Decembrie 1855, deci în timp de 35 de ani au imigrat în America de Nord:

Din Britania și Irlanda	2,343,445
„ Germania	1,242,086
„ Franța	188,734
„ Scandinavia	32,500
„ Elveția	31,071
„ Olanda	17,583
„ Ispania	11,251
„ Italia	8,345
„ Belgia :	6,991
„ Rusia și Polonia	2,256
„ Grecia	108
Suma	3,884,370.

Din toate aceste țări au imigrat în Statele unite americane la 1850, 1857, 1858 și 1859 câte 186.033, 216.234, 111.362 și 111.623 de oameni.—Minimum Europeilor imigrați în America între 1820 și 1859 se socotește la 5½ milioane.

Aceste cifre admit o concluziune aprocsimativă asupra enormei cantități a străinilor, cari de la înființarea republicei până la timpul mai recente a imigrat în America nordică, tot o dată permit a judeca cum sângele locuitorilor indigeni a fost renoit și amestecat cu sânge străin, și mai ales a Irlandesilor și a Germanilor: permit a constata în același timp că populațiunea indigenă a Statelor unite se deosebește esențialmente, și mai ales prin diferența nămelui, de populațiunea Angliei; în fine permit a constata că în America de Nord sufletul colectiv trebuie să fie absolut altfel de cât în Anglia.

După un raport, în Nev-York Times de la 1 Ianuar 1874, soseau în decursul anului 1873, în portul de Nev-York 267,901 emigranți, dintre care erau din Anglia 32,793, din Irlanda 70,485 din Olanda, 4,452, din Germania 14,067, din Franța 2,759 din Austria 1,015, din Italia 6,881, din Danemarca 6,145. Aceste cifre au fost notate de biuroul imigranților care este activ de la 1847. Intre 1847 și 1874 au intrat prin New-York 5,802,271 de oameni imigrați, și dintre acestia sunt 2.219,925 Germani, și 1.933,915 Irlandezi.

După recensimentul care a fost făcut la 1870 numărul locuitorilor tuturor statelor și teritoriilor Uniunii se urca la 38,558,371 (*). Dintre acestia erau născuți în Statele unite 32,991,142. iar în țările străine 5,567,229.

Populațiunea albă se urcă la 33.589,377, cea neagră la 4.968,994 de suflete. Dintre cea neagră erau Negri 4,299,960, Mulatri 585,049 Chinezii și Japonezii 63,254, Indieni civilizați 25,731.

Măcar că Irlandesii și Germanii joacă rolul principal în privința imigrațiunii, și macăr că sângele irlandes și german s'a amestecat în cea mai multă cantitate cu sângele englez, totuși nu se poate nega influența celor alte elemente străine asupra sufletului colectiv a americanilor din Nord. Se poate zice că alimentațiunea nămelui Yaukeilor, provine în cea mai mare parte din sorgiute irlandeză, germană și africană. Elementele romane, slave și asiatice sunt numai niște mici fracțiuni, pe când elementul indian n'a avut de la influență.

(*). La 1880 s'a urcat la 50 milioane.

Constituțiunea fizică și sufletul național s'ar fi format cu de-a-vârșire alt-fel dacă în locul germanilor ar fi imigrat popoare române, și s'ar fi amestecat cu indigenii.

Cagotismul (pietatea afectată) ar fi pierdut teremul, caracterul ar fi devenit mai amabil, poesia n'ar fi fost ezilată, s'ar ivi înfloarea artelor, și toate aceste n'ar fi fost în detrimentul spiritului practic a poporului.

S.S. Herrick combate opiniunea lui James Mac Grigor Allan, care susține că Americanii nordului, sunt numai Engleși degenerați, și caută a proba că acomodarea rasei britanice cu condițiunile naturale a Americii nordice a cauzat numai modificarea și nu schimbarea lor.

Dr. E. Reich privește pe locuitorii Americii nordice de rasă caucasiană ca Englezi, nu degenerați, însă foarte schimbați prin amestecarea cu sânge străin și prin climă; cu Englezii din Anglia nu se mai rudesc ca frații, ci ca veriți. Schimbarea tipului prin climă și prin încrucișare și degenerare a tipului sunt două lucruri foarte deosebite.

Manifestațiunile spiritului național a poporului american, comparate cu acele a locuitorilor Britaniei, nu se arata ca degenerate, ci mai de grabă ca deviațiuni psihologice.

Foarte justă este observațiunea pe care o face A. de Gobineau în „Essaie sur l'inégalité des races humaines. Paris 1853—55 tom. IV pag. 311, zicând ca Uniunea americană este între țările lumii, aceea în care s'a aglomerat cea mai mare cantitate din elementele străine, și că rasa anglo-saxonă în America nordică într'un timp scurt va fi cu totul schimbată prin amestecarea cu străinii cari n'au nesc neconținut. Aceste observațiuni probează justoța părerii lui E. Reich, și alăturază părerea că Yankeeii sunt niște Englezi degenerați. Precum acei din urmă au provenit din amestecarea multor rase fără ca se merite numirea de Anglo-saxonii sau Normani degenerați, asemenea și locuitorii Americii de Nord. Sufletul colectiv al Yankeeilor are plecare de a fi excesiv și excentric, însă nu este degenerat.

Spre a ne lămuri mai bine asupra nașterii sufletului colectiv în Statele unite și spre a tranșa cât se poate mai definitiv chestiunea degenerațiunei, ar fi bine de a studia opiniunea lui Nathan Allison. (Național Degeneracy—The medical Times and gazette. London 1871, tom I, p. 179). Acest cercetător susține că urmașii actualilor Englezi în America de Nord au devenit prada degenerațiunei

și dintr-o fenomenele numeroase care îi par a proba aceasta degenerație, enumera: micșurata fecunditate a femeilor, incapacitatea lor de a alăpta copii, decadența puterilor fizice, înmulțirea suferințelor mentale, scăderea numărului Yankeilor actuali, sfâșietoarea poftă de bogăție, prea mare excitațiune în privința lucrurilor și ocupațiilor vieții zilnice, abuzul beuturilor spirtoase din ce în ce mai mare, etc.

Veșnic mărturisit că aceste fenomene sunt semne a decăderii, și nu a înfloririi, însă ieri nu se raportează la totalitatea populației, ci la un număr mai mare sau mai restrâns a indivizilor. Fiind că în Statele unite nu poate să mai fie vorba în totul de urmași carați și actuali a Inglezilor și fiind că avem acolo a face cu o amestecătură a raselor, opiniunea, că actualii Americani de viță europeană ar fi degenerați, este lipsită de ori ce basă.

Precum și aiurea se găsesc și în America familii degenerate; însă și în totalitatea ei nu este degenerată, mai ales că se înprospătează zilnic cu sînge străin.

Fenomenele despre care s'a vorbit mai sus, și pe care unii vor să le pună în legătură causală cu degenerațiunea, sunt efectele tulburărilor bolnăvicioase, care poartă mai de grabă un caracter trecător, de cât permanent, și care vor înceta din moment, când regimul social și politic se va statornici, când imigrațiunea străinilor va deveni mai mediocră, când igiena va câștiga terim, când se va ridica moralitatea și se va liniști un fel de febrință care întinde procesul dezvoltării. Atunci nici manifestațiunile sufletului colectiv nu vor fi excentrice.

Ch. Darwin, în uvrăgiul "The Descent of Man, and selection in relation to sex. London 1871 T. I, p. 179" și Galton, esplică în mod exact tocmai individualitățile cele mai senătoase, cele mai puternice și cele mai active a tuturor popoarelor Europei au trecut de mult în trecut, și acum; au înmulțit specia lor în noua patrie adoptivă.

Este un fapt constatat de mult și pretutindine, că cel mai mare număr a emigraților, mai ales acei care au de țintă țările transatlantice, se compune din oamenii cei mai puternici, tineri sau pe care tineretea de abia i-a părăsit.

Astfel de indivizi sunt nu se poate mai potriviți pentru a reînnoi sîngele populației în a carei sînă intră. Ei se feresc de degenerațiune și tot o dată influențaze sufletul colectiv așa de puter-

nic, în cât o preschimbare devine o necesitate absolută. Această metamorfoasă se săvârșește mai puțin prin influența directă a inteligenței imigraților, și aproape exclusiv prin încrucișarea raselor.

Clima statelor unite, caracterul primitiv a colonistilor englezi și afluența neîntreruptă a sângelui străin, aceste și multe alte împrejurări au influențat în un mod așa de specific asupra formării sufletului colectiv că sistema politică și cea socială a Americii de Nord, poartă niște caractere foarte speciale, care caracterizază în mod special „spiritul general a populațiunii de acolo

După ce H. C. Carey în uvragiul său, despre principiul științei sociale zice, că în Franța sistema politică este în contradicere continuă cu sistema socială, observă despre America între altele: „Și în Uniunea americană găsim o țară de contraste. Causa zace în faptul, că s'a înființat în Uniune o sistemă socială care avea în privire centralisațiunea și sclavismul, pe când sistema sa politică se bazează pe idea de selfgovernment complet și pe acțiunea locală. În Franța, o sistemă socială sănătoasă, îndreptă greșelile sistemii politice având tendința spre continua și mai întinsa dezvoltare a libertăților; în Uniune din contra: a învins sistemă socială eronată, asupra adevăratei și sănătoasei baze politice, având tendința de a centralisa puterea în centruri mari, desființând centrurile locale și cea ce e mai reu în Uniune se tinde spre supunerca lucrătorilor sub jugul oamenilor cari trăesc exploatănd totul pentru dinșii. Așa zice H. C. Carey.

Contrasturi gigantice se nasc pretutindine unde sufletul colectiv n'a trecut stadiul fermentațiunii. În acest stadiu se ivesc multe disarmonii în organism, el se afla într'o criză, trece dintr'o stare în alta.

Până când va dura enorma imigrațiune a claselor de jos din Germania și a Irlandesilor, până când amalgamarea rasei caucasice cu rasa etiopică nu va deveni completă sau nu va înceta cu totul, până când toate părțile Uniunii nu se vor bucura de cultura și de dezvoltarea fizică uniformă, până atunci sufletul colectiv se va lăsa de sistema socială eronată, și sistema politică nu va fi pusă în acord cu cea socială.

„În Europa,” zice I. W. Drapper în uvragiul: „Ideile asupra politicii viitoare a Americii, tradus în limba germană de A. Bartels Lipsca 1866, pag. 61, 93 etc.,” în feluritele straturi a societății cu cogatări deosebite, există o deosebire internă între concluziunile celor culti și între feticismul nenumeratei mase inculte. Pe urmă

zice Drapper: «starea socială a unui popor care a posedat, tot același pământ din timpuri nememorabile și n'a fost tulburat prin amesturări cu alți, este stabilă și liniștită; așa un popor tinde de a păstra deprinderile sale ori cum ele ar fi.»

Deprinderea de a conserva totul neclintit cum a moștenit din vechime, este înrădăcinată în populațiune și formează tot odată marea ei. Ea n'are tendința de a progresa, și se află, ori cât de vie și de viața ei interioară, într'o stare socială nestrămntată, stagnantă. Această stagnațiune este actuala stavilă care în Europa împedică dezvoltarea claselor inferioare a societății. Ea ține la regulele de viață, ori cât de rele să fie, la ideile ei religioase cât de insipide să fie, cu o perversitate care întrece credința. În cazul cel mai favorabil ar învăța a imita, luse nici o dată a înțelege, a pătrunde în ce imitează. Nu progresează, nu se civilisază, și este intolerantă pentru inovațiuni. Un popor zice în fine Drapper, pentru care clima în care trăește este noadă, și n'a ajuns încă la o dezvoltare fiziologică corespunzătoare acestei clime, care este tulburat neconștient și adânc prin amestecarea continuă cu singe străin, uu ca popor dezvoltă de obicei o activitate socială excesivă. Aște vor lipsi pondurile apăsătoare a corporațiunelor privilegiate, și ele vor lipsi straturile inferioare care ar respinge progresul și îmbunătățirea, fiind că sunt inovațiuni: din contra acolo cugetarea tuturor straturilor societății este așintită spre îmbunătățirea stării comune și a indivizilor. În sinul unei astfel de societăți resar mai ușor și mai adese ori individualități cu talenturi superioare, pe când comunitățile învechite, greu sau nici o dată nu se ridică din letargia lor. Iată cuvintele grele și semnificative a lui Drapper. cea mai mare parte diutre Europei emigrați în America de Nord aparțin claselor inferioare a popoarelor.

Viața intelectuală a acestor emigrați, fie Germani, fie Irlandezi, fie din un alt popor nu merită a fi considerată, și cel mult părțile umbrase a ei provoacă de o dată oare-care efecte. Când un om pe jumătate cult sau incult scapa de sub jugul clerului său a politicii și sosește de o dată într'o țară unde nu comendează nici un fel nici polițaiul, ci numai Mammon sub mantaua libertății spirituale, atunci nenorocitul emigrant perde cumpăna, adică se amestecă moralmente, lasa frâul liber tuturor instinctelor care tind la îmbunătățirea avuții, nu ie în samă nici un considerent, și astfel contribuie puternic la întârzierea perfecționării sufletului colectiv.

Liniștea și statornicia este pretutindue unde masele sau sunt

adormite intelectualmrite, să ai ajuns la o cultură mai înaltă, la oare-care perfecțiune morală. În cazul cel înțel, imagina poporul va fi cum s'a zugrăvit mai sus; în al doilea caz se vor ivi fenomenele contrarii. Sufletul colectiv a Americel de Nord se află acum în trecere din una din aceste fase a dezvoltării în adona; sufletul colectiv al Americel n'ar pute persista în acest Stadiu dacă membrii straturilor mai perfecte ar emigra în statele unite, însă va sta mai mult timp în stadiul de trecere fiind că straturile psihice imperfecte, la care se poate considera numai puterea lor musculară și procreatrice, formează elementul preponderent între emigrați. Până ce aceasta va dura, America nordică se va înprieteni numai cu cea ce e materialmente folositor, însă nu cu cea ce e frumos și nobil, va produce lucruri gigantice pe terimul material, de'abia ceava de cât de puțină însemnătate în regiunile sublimului, ea va adora divinitatea numită: "Mammon."

Deci, sufletul colectiv a Americel de Nord nu e bolnăvicios, nu e degenerat, ci se află într'o crislă furtunoslă, în stadiul de trecere de la starea de bestialitate la cultura supremă.

N. Jurawski.

(Va urma)

DARVIN și ANTROPOLOGIE

Conferință ținută de D. R. VIRCHOV la congresul antropologic la Frankfurt.

Înainte de a lua cuvîntul D. Virchov, alți doi membri a congresului aduseră aminte pe Darwin, și de aci ie D. Virchov avînt spre a începe cuvîntarea următoare:

Doi membri ai congresului nostru avînd idea de a revoca memoria marelui om, care nu de mult a fost răpit lumii științifice, cred că împlinesc un fel de datorie luînd cuvîntul. De câte-ori dispare din cercul celor vii o figură așa de puternică ca Darwin, se simțește nevoia de a arunca o privire retrospectivă pe totalitatea operilor severșite de acest om, care numai este, de a cumpăni cu echitatea ce a fost el pentru epoca lui, și ce lasă pentru epocile viitoare. Noi antropologi suntem de a dreptu interesați la această chestiune, căci influența lui Darwin n'a lasat nicăire urmele mai adînci de cât pe terîmul antropologiei.

Președintele nostru a zis, că de la început s'a ivit în mijlocul nostru oare-care opoziție în contra lui Darwin, fiind că cea mai mare parte dintre noi a urmat o direcțiune mai riguroasă științifică. În realitate noi ne mărginim a proclama ca adevărul, cea ce putem proba ca cutare. Cred, că societatea germană de antropologie va pute o dată reclama ca titlu de lădă, că a pastrat prezența de spirit în epoca darvinismului celui mai aprig. Relativ, mare numer a învățașilor adivurași, cari au luat parte la înființarea societăței noastre au păstrat-o de a fi răpită în virtejul general. Mai mulți dintre ei parcă își aduceau aminte de o epocă care pare de a veni prin Darwin. Aceasta era epoca în care domnia în germania filosofie naturalistică; atuncea științele naturale luase un abor așa de extra-ordinar.

Atuncea fu întemeiată doctrina, care de acolo a cufundat așu de adincî rădăcinele iei în tôte direcțiuni, voiū zice embryogene. Studiând istoria scoalei naturalistice e foarte greu de a hotari doctrinei lui Darwin o epocă determinată. Nu o întelnim nicăire așa de precisă, așa de strict definită, cum a apărut mai târziu.

Noi însă care am vețuit în această epocă, noi putem adiveri că idea întemeiatore, acea la care se leagă numelo lui Darwin, idea transformismului, era deja concepută în scôla naturalistă acestuî timp. Zoologia n'avea încă importanța pe care a căștigat'o mai târziu. Precum cea mai mare parte a ramurilor a științelor naturale, și ea este derivată din medicină. Spre finele secoluluî trecut și la începutul secoluluî nostru, zoologia și anatomia comparativă erată părțile accesorie a medicinei; anatomia comparativă face parte de dîusa în mai multe locuri și azi.

Deci la medici patologisți trebuie se căutăm cea ce a fost în vechime transformismul. N'avem de cât se resfoim scrierile fiziologice și patologice bătrânuluî Ioan Frederic-Meckel spre a ne crea despre aceasta o idee esactă. Vom vede că unul din cei mai ilustri fondatori a embryogenii, a fost convins că în evoluțiune animalilor superiori se reproduce ori-cum evoluțiunea percursă de animalitatea întregă. Medicina a obținut pe această cale cel inteî progres în științele naturale. Este un suvenir trist pentru noi ca noua lege științifică a naturei a fost cel inteî aplicată la teratologie. Deformațiunele aū fost esplicate în o mare parte, prin teorielo transformiste și presupuind (hypotesă) o oprire dată desvoltărei. Idea transformismuluî nu era decî nouă pentru noi, redicând'o iar Darwin. Ea avea uu trecut care nu vorbea tocmai în favoarea iei. Ea ne a adus ca darul scola preconcepțivă; se zicea atuncî. „*Ce nevoie avem de a observa, e destul se cugetăm și se conchidem just spre a resolva tote.*“ M'am ridicat, în cele întăi scrierile mele cu violența în contra acesteî tendinți. Cine s'ar mira că am pastrat o

mare rezervă și multă circumspecțiune când tot aceasta evoluțiune amenință de a se rădica înaintea noastră, că am combătut-o chiar arătându-se ocaziune; cine s'ar mira observând că numai de la moment unde am fost destul de fericiți de a alătura tendința naturalistă, științele naturale au luat avântul cu care au făcut mai mare progres în timp de trei-zeci de ani, de cât făcuse de la nașterea lor?

S'ar părea curios dacă n'ași susține apelul care v'a făcut președintele nostru cerind ca se rămâneți pe calea strictă a metodei noastre practice, de a nu ne seduce prin frumuseța înșelătoare concepțiunelor practice a naturei, chiar dacă n'ar apare sub seducatori trăsături a filosofiei. Aș dori înse de a alăbi critica care o face președintele nostru. Cred că suntem nu numai datorii de a fi echitabili pentru memoria lui Darwin, înse și se nu perdem din vedere că doctrina care se ridică înaintea noastră cu atâta putere trebuie se conțină gormini adiverului. Este oare de crezut, că în decursul unui și același secol, o mișcare spiritelor așa de intensivă și durabilă ar fi fost provocată de o concepțiune care nu s'ar alătura de o parte sau de o altă nevoilor spiritului uman, nevoilor de la care nimine nu se poate sustrage cu desăvârșire? De unde provenim noi? Cum am devenit uoi ast-fel precum suntem? Ce a fost omul la începutul seii? Ce va deveni el? Există o gradațiune de la inferior la superior? Ne apropiem uoi de o formă mai perfecționată, și mergem spre perfecționarea ființei noastre, sau urmând o teorie moștenită despre „*statul pierdut*” pășim îndărăpt?

Când Darwin a publicat marea operă sa asupra „*Originei speciilor*,” obiectul special studiilor sale nu era încă „*Omul*,” și cele două cestiuni care ne ocupă aici, n'au fost aprofundate de dânsul.

Omul este el derivat de o formă animală inferioară? este el maimuță, sau nu?

Acei chiar, cari, ca amicul nostru Vogt, au înaintat preă

de parte în prima ardore a luptei, s'añ retras pe urmă cu ostentațiune. Darwin se ocupă înainte de toate cu partea zoologică. La început animalele au fost obiectul celor întâi studii ale sale. Până la acest moment au fost împinși pe planul al doilea, căci până că filosofia naturalistă era ori cum monopolul medicilor, toate cercetările lor erau concentrate asupra omului. Un cercetător de felul lui Darwin, cărui anatomia umană nu era culantă, pusese pe „*animal*” pe planul întâi. Cele mai principale lucrări ale sale, au fost pornite de acest punct de vedere. Dacă cine-va își pune cestiune „*omul a putut el provine de la un animal*” nu poate evita a doua cestiune: „*de unde au provenit animalii.*” Ne părăsind logica s'a ajuns până la teorie care deriva cel întei organism veștitor din o substanță chimică brută. Aci zace cestiunea „*generațiunei echivoce.*” Este o cestiune vechi, și Darwin din capul locului puțin s'a ocupat de dânsa. Evoluțiunea omului a studiat'o el mai târziu; și savanții nostri Germani au împins lucrurile așa de parte că au ajuns la transformism. Rari ori s'a vezut o problemă mai importantă tratată cu mai mare ușurință, putem zice în un mod mai absurd. Dacă spre a crea o teorie n'ar fi vorba de cât de a alege din totalitatea fenomenelor oricare cantitate, și de a le combina într'un mod ore care, ne am pute așeza câți suntem, liniștiți la gura sobei, a fuma câte o țigară și a construi o teorie. Ce este mai ușor de inventat de cât generațiunea echivocă? Cine-va ie o dosă de carbon de oxigen, de hydrogen și de azot, le amestecă și formează o grămăgioră de „*protoplasma*”. Inse până la momentul de față, nimine n'a reușit de a produce din o substanță anorganică un animal, cât de elementar.

E instructiv de a vede cum se proba, acuma sunt 25 de anî existența generațiunei echivoce, și aceasta pe un domeniu unde medicina și zoologia se atingeau foarte de aproape.

Se zicea că vermi intestinali (limbrici) la oameni aveau altă origină.

Ce argument ar fi avut, dacă ar fi cunoscut pe trichina! O substanță care putea se dea naștere unor ființe vii se numea pe atunci în medicină „*saburra*.” În popor până acuma trăește credința că din necurătenie se nasc vermi. De când *bacteriele* au devenit obiectul preocupățiunii publice, ar fi straniu dacă cineva s'ar încerca de a le deriva din *saburra*.

Medicul fiind față cu tifosul, cu titigine, ftisie, cu un cuvânt, față cu toate maladiile, datorite prezenței ființelor microscopice, va conchide că agentul viu care este cauza bôlei, nu s'a născut spontan în năuntru omului, ci că el a fost locuibat din afară. Nu e cestiune de generațiune echivocă, de substanța saburrală, și teoreticește nu se pôte obiecta nimic în contra acestei opiniuni că o substanță organică provine din o substanță brută.

Chiar teologia noastră a susținut tot-dea-una că omul este produsul unei formațiuni mecanice derivate direct din o substanță anorganică.

Omul a fost format din lutul pământului. Cum un chimist n'ar fi ispitit de a produce chimicește o moneră sau o bacteră, și de a lasa'o se parcurgă evoluțiunile sale? De aci însc nu rezultă că noi se primim acest postulat ca basă pentru concepțiunile noastre a lucrurilor.

Dacă nu vra cine-va se admită că omul a fost format din lutul pământului, îi se pôte da un' orî ce animal de străbun; cineva pôte se mērgă cât de departe pe această cale, însă tot dea-una va sfârși recunoscând că aksioma, care se părea justificată nu este. Transițiunile presupuse ca existente nu se întălnesc nicăire. Darwin s'a exprimat în această privință cu o mare rezervă.

Numai mai târziu în opera sa asupra descendenții omului, când apăruse deja lucrările lui Haeckel, admise Darwin puncturi esențiale teorii evoluțiunii, ast-fel cum se găsesc în scrierile discipulilor sei; însc totuși, recunoște că s'a ocupat în mod știicuțific de om numai în cât privește espresiunea emoțiu-

nilor, și că are cunoștințele numai restrânse în privința anatomiei, fiziologiei și patologiei. Câtă de autorizată este antropologia de a se ocupa de originea omului, totuși n'are misiune de a trata această chestiune în un mod practic. Nu s'a descoperit nici o dată omul în starea de preformațiune, strămoșul animal a antropoidului este de descoperit de acu înainte.

Din contra, avem înaintea noastră un problem asupra căruia Darwin a trecut superficial, și care ne interesează mai mult, acest problem este „*evoluțiunea raselor după nașterea omului*,” când diferite ramificațiuni s'au constituit în atâtea rase, când au produs tipuri și sub-tipuri până și diviziunile interioare deosebite

Ar fi mai practic de a se ocupa mai puțin cu arborele genealogic a omului, înaintea aparițiunei sale pe pământ, și de a studia mai mult chestiunea originei raselor veșuitoare, chestiunea originei a popoarelor actuale. Ce legătură există între dănsese? Aceasta ar fi mijlocul cel mai bun spre a rezolva presupușiunile pe care Darwin le admitea pe tacute. El judeca pe omul logicește. El a zis: „*Am demonstrat legitimitatea transformismului la animalitate, ea trebuie se aiba tot aceeași însemnătate pentru umanitate, fiind că omul este un animal.*” Aceasta nu e nou. De mult s'a stabilit ori care legătură între omul și mamiferi superiori. Întălnim și acum popoare care cred că strămoșii lor aparțineau lumii animale. Aceasta tradițiune a găsit în America de Nord și în Australia, expresiunea ieși chiar în heraldica de acolo. Aceste sunt concepțiuni cari au găsit locul lor în dezvoltarea naturală a opiniunei umane.

Medicina a pornit din acest punct de vedere, că natura omului și cea a animalelor concordează în trăsăturile esențiale. Fiziologia se întemeiază pe experiențele făcute cu animale, cu scop de a studia legile cari s'ar pute aplica și la oameni. Dacă nu s'ar pute admite că legile fiziologiei animale sunt aceeași pentru animale ca și pentru oameni, a-

este experienți ar fi fost absurde. Dacă cineva voește a'și da ront de lucrarea unui nou mijloc terapeutic, observa lucrarea sa asupra unui animal, și presupune că lucrarea sa asupra omului trebuie se fie asemeina. Lui Darwin nu se pôte reproșa că a conchis ast-fel: *Organismul animal este înțeleciat pe tot aceste baze, ca acel al omului; asculta tot acestor legi vitale; dacă omul este derivat de la animal.*“
 Voi observa înse că rezultatul logic la care cinevasosește, resemănda-se pe acest paralelism și pe aceste date comparative, nu este suficient la moment, când pășim peste marginile teoriilor speculative și întrăm în realitatea faptelor. De exemplu; cât de deosebite ar fi rasele umane prin colorațiune esterióră a tenului, ochilor, părului; cât de isbitóre ar fi deosebirea între ochi cu color deschis, și părul blond, și ochii cu color închis și părul negru, cercetarea microscopică nu arată alte deosebiri de cât o cantitate puțin mai mică, sau puțin mai mare a pigmentului închis. Darwin este cel întâi care a esplicat aceste deosebiri prin mijlocul ambiant adică mijlocul ce ne înconjóră pe noi.

De secole întregi se zice că³ asupra omului influențaze climatul. Scriitorii Greciei antici au proclamat aceasta. Inse cine voește a'și da cont de aceasta influență climatică, cât de puțin ar cerceta, se isbește de dificultăți, nealăturabile în actuala stare științei nóstre. Mult timp ne am închipuit că compatriotii noștri (Germani) sunt singuri reprezentanți rasei blonde. Acuma știm ca divisiunile blonde se află la Slavi, că o altă mare divisiune, cea a Finilor e blondă. De ce sub tot acesta latitudine în America nu se găsece blondi? Precum există o zonă a blondilor, (Fini, Slavi Nordului, Germani Nordului) asemeina există o zonă a negrilor, care, plecând de la Samo se întinde gradat până la coasta occidentală a Africei și formează pe hartă un tērtiu continuu. America nu ne arată nimica ce ar semăna a-cestui fenomen, macar că sub ecuator sórele este arzător, că

secete domnește în unele, umiditate în alte părți. De ce în America nu se găsesc nici blondi nici negri? Nimine n'ar ști se esplice ce agenți produc sau nimicesc aceste efecte. Nu e destul de a proclama că împrejurări esteriore sprijinesc sau opresc formarea pigmentului. Nordul nu produce uniform numai blondi. Mai departe de cât locuiesc Fimi blondi, găsim pe Laponi brunii, și din contra pe rasa neagră, pe care în zadar o căutăm sub ecuatorul în America, o găsim în zonele temperate a Australiei, mai ales spre sud.

Nimine dintre noi nu va voi a renunța la studiul influenței ce esercita asupra evoluțiunii, agenți esteriori, ca: locuință, modul vieții, relațiunile sociale etc; înse puțin lucru ce știm ar trebui să ne facă circonspecți în privința teoriilor noastre. Putem să lăsăm cestiunea în suspenso. Ori climatul produce aceste diferite zone? Inse existența acestor zone nu ne da dreptul de a zice că tocmai acești agenți speciali produc aceste efecte. Cu toate aceste trebuie se mergem inainte cu cercetările noastre, spre a cunoște mai bine și a determina condițiunile existenței și împrejurărilor care influențaze asupra dezvoltării fizice și mentale a unei populațiuni. Urmez ne incetat cu cercetari pe această cale.

Cred că n'ar fi de prisos de a ve întreține pe scurt despre un problem care de mult a atras atențiunea me. Fenomenul pe care l'am întâlnit arată la întâia privire ceava de surprinzător. Noi numim „*platycnemie*“ turtirea laterală a tibiei, care se găsește câte o dată din amendone părți turtită așa de tare, că mulți observatori l'au comparat cu tiocul unei sălbii. O lungă serie a casurilor ne a înfățișat aceasta particularitate caracteristică a tibiei. Reposatul meu amic, Broca, a descris cu colorii vii mirarea care l'a cucerit la vederea unui os semănând cu un tioc de săbie.

Am văzut, așa o disformațiune întâiași dată la șeful unui trib de negri la Luson pe insulele Filipini. De atunci exempli s'au înmulțit. Această turtire anormală se găsește una

la forțe vechi popore, de exemplu la locuitorii peștărelor, sau la popore salbatice, precum am avut ocaziune de a me convinge la triburile mării de Sud.

Cea întâia idee care se naște la privirea unei astfel de deformități, este de a o ține ca provenită din o formațiune inferioară. În adevăr; Broca zicea că „*este un tip simian,*” și s'a silit de a descoperi maimuțele antropoide cari ar putea particularitatea de a ave tibia turtită. Aceasta a fost o eroré precum s'a demonstrat mai târziu. Pot da probe că nu se găsește la nici o specie a maimuțelor. N'aș pute zice că aceasta este semnul unei dezvoltări inferioare. Nu de mult am vazut în doué puncturi diferite a Orientului, tibiele cu formă de sabie; în Transcaucasia unde țimintirele seculului al III-lea și al IV-lea al erei creștine, sunt pline de astfel de tibie, și în săpăturile D-lor Schlegemann și Calvert pe una din mari colini a Troii, numită Hanai-Tepe. O mulțime de obiecte desgropate alătura cu aceste oșe, probează că populațiunile cărora aparțineau aceste tibi, artele pacinice și civilizațiune nu erau străine. Iată-ne față cu cestiunea următoare: „*Așa o turtire a tibiei pôte oare proveni de un ure-care mod particular a traiului, mai ales dacă o acțiune musculară esercitată asupra acestui os, era pusă în joc?*”

Acest problem nu încapé într'o formulă! În realitate, la locuri unde un muschiu se alipește se produce o dată o rădicătură, altă dată o infundătură, și nu e lesne de a prezice dacă alipirea unui muschiu va produce o rădicătură sau o brazdare. Președintele nostru ne a aratat azi, vorbind despre dezvoltarea capului gorilei, că pe loc unde se sădește un muschiu se formează o puternică îngroșare a osului, parca ar fi o gramadă de oșe, sau o infundătură, ca nu uluc, o brazdare adincă. Câte o dată întâlnim și una și alta. Aci este important de a cunoște ce este datorit acțiunii musculare. Astfel se constată că la o specie de animal care se

mişcă tot-dea-una într'un fel, care trăesc într'un mod determinat, tot aceiași mișcare va aduce în fine ore-care modificare a structurii. Ceava analog pôte se aibă loc și la un popor. Am ajuns a mă întreba dacă platycnemia, în loc de a fi semnul unei desvoltări inferioare, nu este mai degrabă rezultatul lucrării muschilor. Proprietarii acestor tibiil au fost poate bunii alergători nomazi sau păstori. Aceasta particularitate se desvoltă la popore care fac o lucrare musculară constantă, și tot-dea-una identică. Cine știe, căutând bine, pôte s'ar descoperi ceava asemănător și la noi. D. Bush diu Loudra, după ce a observat platycnemie la vechii locuitori peștărilor de Gibraltar în uni locuri pe còstele Angliei, la locuitori la Cramagnon și; la acei a peștărilor Dordoniei, a dedus de acolo existența unei rase inferioare respândite la un moment dat în tótă Europa. Iată o soluțiune problemei cam neașteptată și care ar provoca mai multe complicațiuni de cât ar fi în stare de a le des'ega dacă am lua această soluțiune în serios.

Alăturaea cu cestiunea platycnemiil, avem importanta cestiune formelor craniene. Dacă privim pe omul, în desvoltarea feluritelor rase, ca un product aternând de condițiuni esteriore care'l inconjoră, suntem ispitiți de a crede că forma craniului asemenea depinde de aceste condițiuni. Ecuatorul care înegrește pelea, ar trebui asemenea se producă craniurile înguste și lungi, gurile proeminente fălcile prognate, căci tôte aceste merg alăturaea.

Nu'mi pot închipui pe un negru, fără particularitatea rasei sale. Dacă esteriorul atârna de la mijloc în care trăim, interiorul ar trebui se fi sub asemenea dependență. Cu tôte aceste nu e așa.

Dacă cineva se ocupă în practică cu studiul craniologiei omului, ajunge la un rezultat opus. Dacă cineva cercetările sale țintește asupra modificațiunilor produse în structura craniului prin influențele climatice, sociale și altele, zărește lu

gând că modificățiunile aceste n'au avut loc. Dacă ați văzut în revistă savantele și laborioasele lucrări care secretarul nostru general, D. Kollman de abia a sevărșit pentru „Archiv fuer Anthropologie,” ați vede cum o apreciațiune lipsită de prejudecăți conduce la privirea principalelor tipuri actuale a craniului și faței, ca aparținând epocii a mahmuților.

D. Kollmann a format numeroase seriele, și pentru fie-care dintre aceste serii a găsit tipuri corespunzătoare din epoca mahmuților. Care ar fi consecința acestei observațiuni dacă s'ar adiveri?

Pur și simplu aceasta: *Dacă tipuri principale care exista acum, ar fi fost deja reprezentate în timpul mahmuților; nu exista de atunci până acuma de cât o singură amestecare.* Vom găsi tipul A. combinat cu tipul B. sau craniul A. cu fața B. Inse nu vom avea nimica nouă. D. Kollmann m'a făcut aproape Darwinist în această privință, fiind că nu me pot hotărî de a nu vede în evoluțiunea noastră alt-ceava de cât un problem de amestecare. Trebuie se recunosc alt-fel, că e foarte greu de a proba că orî-care forme a craniurilor care nu se mai găsesc acuma, ar fi existat în timpuri mai departate.

Ne găsim iară în fața unei contradicțiuni între logica și experiența, dacă lăsând pe de o parte experiența, cercăm a transige și de a reveni asupra cestiunei: *Până la ce punct exista transformismul?* Se nu ve mirați că dificultatea cercărilor practice face să înaintăm mai încet, de cât înaintarea celor care se mulțumesc cu crearea teoriilor.

Punădăm; în Germania o mulțime de persoane care pline de zel, se ocupă ca niște adivarați esperți cu origina umanității, care chiar scriu cărți despre aceasta; inse în cât mai multe cărți scriu D-lor, atâta mai puțin înțeleg din cestiune. Unul d'între dînșii fac se mă gândesc la un profesor totu zicea: „*Trebuie se fac un curs asupra acestui sujet, dar eu nu înțeleg din trînsu nimică.* Autorii noștri își închipuiesc, că D-lor n'au de cât a lua pana în mână fără a

înțelege ceva din subiectul ales, spre a produce un avragiu mai bun de cât acel scris de un om care ar petrece viața sa întregă cu studiul desgrupărilor și scormoliturilor. Acești domni nu știu că trebuie mai mult timp pentru a descifra un craniu, de cât pentru a scrie un capitol. Eu unul dacă aș ave zece capitole de scris și zece craniuri de cercetat, susțin hotărât, că aș scri cele zece capitole într'o treime a timpului necesar pentru descifrarea a zece craniuri. Cercetarea practică ne înfațișază ne-încetat noi puncturi de privire, de comparațiune și de esamen. Aceasta este direcțiunea riguroasă științifică despre care a vorbit președintele nostru. Noi cari pășim pe această aspră cale, ne rugăm la acei cari nu iau parte direct la lucrările noastre de a ne acorda puțină răbdare și de a nu cere ca se resolvăm în prea scurt timp, problemii grei. Numerosul auditor pe care îl ved adunați aci, îmi este dovadă că această metodă riguroasă găsește partizanii chiar într'acei care nu urmează pe calca științifică. Compatrioții mei se încred spiritului care conduce știința germană, ei înțeleg că de azi până mâine nu se poate rezolva chestiuni care cer mari efortări intelectuale.

Dacă am isbutit a ve face se înțelegeți ce abis ne desparte pe noi, care ne jărtfim cercărilor și investigațiilor încete, de la acei cari, desprețuind cercetările practice se mulțumesc de a rezolva problemă fără a le studia, m'ași felicita căci în acest cas am câștigat simpatiele vostre pentru lucrările noastre.

Căci să știți: *Fără o participare activă din afară, fără concursul practic a poporului, antropologia singură nu va înainta nici o dată, nu va ajunge la acea perfecțiune pe care noi o dorim.*

(din Revue scientifique No. 15/1882).

Tradusă de N. Jurawski.

COPII DUPA NATURA

1

VANITOSUL IPOCRIT.

Vedeți ace figură câtând pe sub sprincene,
 Cu capul înainte, pășind peziș, mărunt ;
 Cu mâinile osoase, ce spânzură a lene,
 Cu părul lius pe tidvă, puțin și cam cărunt ?

Nu tocmai prost, dar sarbăd, aspectu 'i de momiță,
 Din cele cârtitoare, cu buzele subțiri,
 Cu fruntea'n patru colțuri, cu pelița pestriță,
 Purtând și favorite înguste, rare'n fir.

Mai nici odat' nu ride, iar vorba'i ca de sfadă ;
 Ursusă, enervantă și gata de împuns,
 C'un glas ce-acuma esă, ca dintr'un fund de ladă,
 Și-acum, țipând ca roata vre unui car neuns.

Privirea'i ațintită, de șarpe ce'nvenină,
 Ce-alunecă, sau mușcă, sau fuge șuerând ;
 Și parcă din născare, pe gură'i se alină
 Grimasa unui scrâșnit, surisul îngânând.

Pe cel mai mic din lucruri cu mâna'ntreagă-apucă,
 Ca cangile rapace de-un uliu vrăbier ;
 Dorințele, năprasnic îi vin și il usucă,
 Și vrea pe capul altor să fie bărbier.

Și'i plouă și'i trăsnește, precum proverbul zice,
 De-abie, de-abie suride la cei cu ei de-un soiū,
 Și numai—dar în taină—e vesel, e fericit,
 Când, nevăzut, aruncă pe fruntea ta noroiū.

Mușțios la culme, el știe la nevoie,
 Ca nă te lingusească, de-ai fi ori cât de mic ;
 Fricos și nazăratic, alt'dat'de bună voie,
 În colb se pitulește și tare ca pitic.

Și tot se pitulește, pân' ce la scop ajunge—
Priviți'l însă—acuma cât e de îngâmfat—
Cu vorbe veuinoase, în suflet te străpunge,
Te sfășie, te rumpe, scrâșnind: m'a.n resbunat!

O! dar, el își resbună asupra ta sermane,
Fiind că îndrăsniseși să'l fii folositor;
I a rândul tēu acuma te pleci și strigi: Cunoane,
Să nu'mă lași, aibi milă, de foame ca să mor!

Cuconul însă tace . . . *Cucon*, căci are stare—
Și —amar te prigonește, pân'ce nu vei peri,
Pe când în fața lumii, el spune'n gura mare,
Și ast-fel se și preface, precum că te 'ar iubi.

Din cărți și buni și rele, știință 'npestrită
Culege, dându'și ifos de mare erudit;
Ca amator, ca critic, cultivă ori-ce artă,
Acele însă, toate, de când s'a înțolit,

Vroind să facă lumea, de dânsul ca să creadă
Că ține la știință, pe când, în adevăr,
Și umbra unei scoale ar vrea ca să o radă,
S'o ardă, s'o inece, cu apă, foc și fer.

Atunci, cu siguranță, el numa'n asta lume
Ar concentra întrînsul științi, perfecțiuni,
Probabil că atunce, ridicolul se'u nume
Ar trece'n universul minunți între minunți.

Pe când așa, vezi vorbă! calicul, ori și cine,
Ce numai din născare se află talentat,
Dar nu și ici din pungă, nici una, două, vine,
De'ți trece înainte, ba e și onorat!

Reptilul nostru are mil scopuri, și deci cată,
Să se arăte alt-fel, de cum e zămislit;
Mai practică ici, cole, onor, virtute 'naltă,
Și milă creștinească, și'n vorbe'i cumpănit

Te ocrotește—adese, la peptul se'u te strânge,
Te mângâie cu dulce, ca și pe un copil,
Dar vai! nu te încrede, și când îl vezi că plânge,
Să'ți amintești cum plânge greșosul crocodil.

Virtutea e o haină prea strâmtă, sau pre largă
 Și pentru Iesuitul și cel mai prefăcut;
 Dar asta nu'i nimică, e totul ca se 'i meargă
 Costumul dupe chipu'i și greu de discutat.

E calcul și el zice:—sub masca de virtute,
 De frate fără preget la scop să ajung eu pot;
 Cu stânga voiu da francul, cu dreapta fur la sute,
 Cu grijă însă puful stergându'l de pe bot.

Sau pentru—a mea iubire de oameni, resplătire
 Sa capăt în onoruri și rang nemeritat;
 Sa fiu ori-când mai mare și'n ori-ce întrunire,
 In ori-ce loc și treburi, să am de comandat.

Dar vezi, virtutea 'i falsă, adese îl silește
 Să peardă din câstiguri și alte—ocasiuni,
 Atunci, ca condamnatul din iad, se svârcolește;
 Mil ghimpt sunt pentru dânsul atunci a lui minciunl.

Și'n adiver că este pedeapsa cea mai mare,
 Să fie fără voie talharul virtuos;
 Pedeapsa e cumplită e ultima turbare
 Al conștiințe'i negre e rugul fioros!

La dânsul, se'nvrăjbeze, un obicei devine,
 O artă, și adese un târg întreg îl vezi
 Trăind în dușmănie—întreabă pe ori-cine
 Ce'i cauza?—este dânsul, vor spune și să crezi.

Dar, crede, este dânsul, e dânsul, vanitosul,
 Ce cată să parvie pe—ascuns la scopul seu.
 De ce pe—ascuns?—fiind că la el, la mincinosul,
 Mijloacele sunt slute, sau scopul este reu!

Acesta e, priviți'l cum cată sub sprincene,
 Cu pas mărunt, cu ochii verzi și ațintiți,
 Cu mânele osoase, ce spânzură a lene,
 Cu fruntea'n patru colțuri. . . . acesta e fugiți!

Gr. N. Lazu.

FLORI DE LA GOLGOTA.

(Urmare și fine)

Tot părintele Flor, și tot în »Florile de la Golgotă» scrie între multe altele, și o de tot nostimă poezie intitulată »Culmea.» S'o adnotăm, cetind'o ¹⁾:

Cine cu durerea'i pe-o culme de munte
S'a urcat vr'odată și nu a simțit
Dulce ușurare sufletu'i măhnit?

Riguros vorbind, *estetica* sintactică și bunul simț literar, trebuie să fie jignite într-o cât-va, de disputa nemotivată ce'și fac sau, cel puțin, par a'și face între ele, cele două subiecte *cine* și *suflet*, din pricina unicului predicat *a simțit*; căci nimic mai la îndemână nu'i vine unui cap profan, de cât a se întreba, la care, din cele două subiecte, se raportează în realitate acel unic predicat? Să nu se creadă, că nu dăm subiectului *suflet* ceia ce este a lui; dar să se noteze, că vorbim de *estetica* sintactică, și, când facem literatură, acesta e de ajuns.— Și mai departe:

Așa într'o carte, o *carte de frunte*
O'naltă idee când tu ai găsit,
Simți că'n cer trecut-ai p'a râului punte.

De la capul locului ne așteptam, ca ideia cuprinsă în primele trei versuri, se servească ca termen de comparațiune pentru *înalta idee găsită într'o carte de frunte*, din nenorocire însă, părintele Flor e foarte capricios și abundent chiar în cestiune de *tropi* și de *figuri*; în con-

(¹⁾ Păstrăm tot-de-una, în citații, ortografia și mai cu samă punctuația autorului.

societă decî, ne necăjește, pare c'am fi vinovați, să abandonăm cu totul pe primul și ușorul de înțeles termen de comparațiune, și să ne batem mintea cu un altul abstract și greu de conceput :

Simți că 'n cer trecut-ai pe-a raiului punte.

Orî părintele Flor se jîcă de-a poesica și de-a literatura. Orî crede serios, că noi, de curînd, ne-am întors de pe ceia lume, și că știm prin urmare cât e de mare fericirea de *a trece în cer pe puntea raiului*, și anume, că această fericire și plăcere nu e, nici cu o mușche de cușit, mai mare s'aũ mai mică, de cât aceea, pe care cine-va o simte, cînd găsește *o înaltă idee într'o carte de frunte*; noi îl asigurăm, cu tot dinadinsul, pe părintele Flor, ca pe ceia lume n'am fost, și ca pe puntea raiului n'am trecut, e decî obligat sf. sa, în acest din urmă caz, să ne dea mijlocul sigur, de-a ne apropia figurile sale stilistice, fiind bine constatat de altminte, că un termen de comparațiune se ie tot-de-altminte din sfera cunoștințelor fie căruia, în scopul de a ne face ideea mai simțită și mai puternică. Să nu se uite nici o dată sublimul model al lui Bolintineanu :

Ca robul ce cîntă amar în robie,
Cu lanțul de brațe, un aer duios ;
Ca riul ce geme, de grea vijelie,
Pe patu'mi de moarte eũ cînt dureros.

Mulți dintre noi nu suntem fete tinere, și, din grația lui D-zeũ, nu ne-am aflat încă pe patul morții; nu toate aceste poetul ne dă măsura justă a înțelegerii acestel stări desperate de dureroase, alăturînd'o la lucruri cunoscute, s'aũ care, cel puțin, sunt la înălțimea înțelegerii fie-căruia.

A doua stanță sună ast-fel :

Culmi de frumuseță, în lumea morală,
 Cu aviditate mult am căutat,
 Cum avarul cată, 'n cea materială
 Bogatul tesaur; dar nu am aflat,
 De cât numai una, și 'n ea *mândra'mi fală*,
Mândra'mi destinată eă mi-am *concentrat*.

Afară de oftiga de care zac, fără speranță, aceste versuri, nu am ave de sfătuit pe părintele Flor, de cât numai de un lucru; să lese adică mai jos din preț: *mândra fală și mândra destinată* sunt lucruri care nu se găsesc cu atâta ușurință pe *Culmea*..... scrisă de sf. sa; și mai ales, când *mândra destinată* e clasată de părintele Flor în rândul acidelor și bazelor, când adică sf. sa aă *concentrat* o deja, apoi îl asigurăm pozitiv, că nu va pute-o găsi pe nici o *culme*, de vreme ce, pe niște locuri așa de înalte, toate licidele de natură *mândrei destinate* a părintelui Flor, sunt espuse la o complectă evaporațiune:

Și știți de ce părintele Flor e nevoit să facă toate aceste comedii? Sf. sa ne dă tot-de-a-una lămuriri:

Bătut d'aspre vânturi p'a vieței mare,
 Pe ăst pisc un suflet își găsi scâpare;
 Căci în darn cătase balsam la dureri
 În sisteme false ce, azi în favoare,
 Măine învechite, nu mai aă puteri
 A nutri un suflet cu dulci mângăeri.

Din două una: s'aă că asprele vânturi de pe marea vieței sunt de natura acelora ce în de comun se înțeleg, adică a suferinților nenorocirilor etc. și atunci subordonarea causală a celor patru versuri subsecvente, determinate prin *căci*, nu mai are loc; sau că asprele vânturi de pe marea vieții sunt înveninările morale și sterilitatea sistemelor false, și atunci imaginea, sau, mai bine zicând, metafora e greșită s'aă cel puțin neisbu-

tita. Din această dilemă părintele Flor nu poate eși; și dacă ne-ar fi permis a spune încă odată, ceia ce de sigur părintele Flor cunoște pe deplin, apoi am afirma, că claritatea și naturalul în o scriere, au drept condițiune nemijlocită pătrunderea adâncă a lucrurilor de care ne ocupăm, și mai mult de cât acesta chiar, acea scântee, pe care numai anticul Prometeu au știut s'o fure din focul ceresc, spre a da viață *statuei sale de lut*; toți suntem statue de lut, nenorocire însă, că nu fie-care avem și câte un Prometeu ghibaciū și protector.

Dar lăsând basmele, să trecem la stanța IV.

Dar ca să urci creșta, e cu neputință
Fără de ajutoare; aripi trebuiesc;
Și-aripi afli numai în sânta Credință;
Ea însufleștește slaba ta ființă
Și sufletul nașă spre plaiul ceresc,
Unde fericirea, pacea locuiesc.

Imaginii copilărești și usate, cuvinte fără suflet, rime reglementare, darabană literară... .. Musa e femeie, și femeile sunt atât de caprițioase!..... Când te aștepți mai puțin, atunci ți se uită drept în ochi, lungindu-și nasul cu toate cele 10 degete resfirate ale mânilor sale. Ei bine! dacă toți cădem sub regulă, de ce adică numai părintele Flor ar căde sub excepțiune?

Cu a V-a strofă intrăm într'un alt ordin de idei și simțiri: *gingășia* nu cedează de loc ideilor mucegăite, și vederilor *înalte* și obscure. Nime de exemplu nu și-ar mai bate astă-zî capul cu versuri și idei ca cele următoare, care, din cauza mucegaiului, cu care de mult sunt acoperite, nu plătesc cel puțin cerneala și hârtica ce o strică cine-va cu ele:

Ah! dar ce cruzime! filosofi ce în lume.

De erori superbe 'și-au lipit un nume,
 Mai bun lucru-a face alt nu au aflat
 De cât să sdrobească tot ce martiri sume
 Cu valuri de singe au fost cimentat:
 Să rupă-a credinței aripi au lucrat!

Pe lângă observările de mai sus, adăogați încă stilizarea Torțată și cacofonica, și veți ave valoarea întregă a strofei a V-a.

Gingășia și nervositatea literară a părintelui Flor, devin extreme și respingătoare în strofa VI:

Ca greimea stâncei peptul îmi apasă
 Erórea savantă; ea 'mă face mult rău:

După toate probabilitățile, se pare că părintele Flor nu face nici o distincțiune între erórea savantă și sgârietul mâșilor pe părete. Cine n'au auzit, în acest din urmă caz, pe femeile nervóse strigând? »Ah! cât îmi face de rău acésta!» Ș'apoi nu e de loc greu a înțelege, că espresiunea: „îmi face mult rău“ e atât de familiară, de comună, de *gingașă* și lipsită de energie, în cât face o figură de tot ridiculă și respingătoare, alătura cu precedentă idee, care, de alt-mintrele, tinde a ave un aer cu totul magistral, pedant și bombastic în același timp. Este însă de tot nostim, a constata, cum părintele Flor presupune, că toți Savanții trecutului au făcut conjurație contra sf. sale; cum acești Savanți fără, suflet, nu s'au gândit la altă ceva, de cât la modul, cum să stărâme în dulcea, blândă și credincioasa inimă a părintelui Flor, credința dreaptă în D-zeu, și cum ast-fel au silit pe speranța părintelui Flor, să sbóre tânguioasă. Nime însă, mai bine de cât sf. sa, nu înșiră asemenea mărăgărire. Să cetim:

Ca greimea stâncei peptul îmi apasă

Erórea savantă; ea 'mă face mult rău:
 In inima blândă, dulce, credincioasă
 Sfarâmă credința dreptă 'n D-zeu,
 Cu ea și speranța sbóră tânguiosă;
 Ce rău ăstor ómeni, Dómnine, făcui eu?

Ei bine! Trebuie să recunóștem ca fantasiea anacronistică a părintelui Flor e pe punctul de a răpi laurii tuturor academiilor universului. Cuț 'l-ar fi mai trăsniț în cap o posnă ca acésta?:

Ce rău ăstor ómeni, Dómnine, făcui eu?

Dacă ne e permis a înțelege bine sensul acestuț vers, apoi suntem în drept a crede, că părintele Flor au avut cunoștința reciprocă personală cu cruziț savanți ai timpurilor depărtate, sau că, cel puțin, acești savanți nu avut profetica presimțire a unuț viitor părinte Flor, întocmai așa și neschimbat de cum îl cunoștem noi contempuranii, adică autor al Florilor de la Golgota și, în consecință, reîntemeetorul speranței, credinței, blândeței, virtuților dalbe creștinești, simplităței admirate, ródelor îngerești, aromelor știențifice, destinatelor concentrate, florilor medicamentóse și altor lucruri de frunte, profumătóre, și verdóse*), și că, prin urmare, toți acești savanți s'au conjurat contra sf. sale, spre a'i face rău;—nostimă idee!..... Inocentul Miel!..... Dar bietul Năsturel?....

Dacă voiți a asista la un *infernale burasco*, la o furtună de idei obscure, cuvinte fără rost, imagini imposibile etc. ect. apoi cetiți strofa VII.

In marea machină ei nu imi arată,
 De cât lut ce mișcă, mórte și neant;

*) Tóte aceste cuvinte posnașe sunt proprietate nemijlocită a părintelui Flor.

Lumea o pustie; mîntea nîi sbuciumată
 Caută o *proptă*; umbră blestemată!
 Strig; *nimic!* respunde echo discordant;
 Surzi ei n'aud încă tonul dominant.

Fôrte bine! Savanții se vor justifica cum vor pute înainta părintelui Flor, pentru îndrăsneala de a fi susținut, că în marea *machină* e așa sau alt-mintrele; a cęsta nu ne privește și procesul, între filosofie în florile Golgotei, între Savanți și părintele Flor, pôte prea bine remâne pendent înaintea prosterității; acęsta nu ne interesează; până atunci însă, părintele Flor e puțin cam obligat, să nu ne facă a alerga prin strofele sf. sale, cu mîntea sbuciumată, după o *proptă*, și, în loc de acęsta, să dăm peste o umbră blestemată; apoi să strigăm, și un echo discordant să ne iee în rîs, respunđendu-ne: *nimic!* Iar la urmă, ca culme a acestuî tablou dișanțat, în care noi jucăm rolul principal, să ne trezim în jurul nostru și cu un numeros auditoriu de surzi, care să se încăpățineze a nu percepe tonul dominant. A-propo! Care ton dominant? Acesta e de sigur un secret al părintelui Flor; ori care însă ar fi el, va trebui, fără îndoială, să fie escesiv de dominant, spre a pute impresiona timpana nesimțitoare a surdului auditoriu al părintelui Flor. In fine constatăm, că sub aceste auspicii, care esclud ori-ce serioșitate și frumuseță literară în concepțiunii, ori-ce fantăsie și imaginație adevărat poetică, care permit în fine a fi, după plăcere, cacofonic, obscur, confus și discordant; sub aceste auspicii, zicem, fie cui îi e posibil, nu însă și permis, de a se intitula, nu însă și a fi, poet.

Trecând repede peste punctele de exclamare și întrebare ale strofelor VIII și IX, ne oprim drept în fața Ghilotinei tuturor filosofilor anticî și modernî, adică la strofa a X-a și următorele. Unde, se întrebă părin-

tele Flor, găsi-voiū culmea dorită, pe care sufletul meu
să pôtă afla odihna?

In Platon *vestitul* cu vise frumoșe?
S'aū in Aristote cel cugetător?

Să fie Platon ôre numai un visător *vestit* și Aristotele un cotoiū, care 'și trece timpul torcând în cotruță? Se pôte; dar totuși nu strică să alăturăm pe lângă această apreciere a părintelui Flor și câte-va versuri din Dante, relative la cestiune:

Vidi 'l maestro di color che sanno (Aristotele).
Seder tra filosofica famiglia.
Tutti l'ammiran, tutti onor gli fanno.
Quivi vid'io Socrate e Platone,
Che 'nnanzi agli altri piu presso gli stanno.
(Inf. cant. IV)

Dacă Dante ar fi cetit Florile de la Golgota, s'ar fi convins, că acești doi reprezentanți ai științei și geniului antic, n'au fost maīla urmă de cât niște telari, care, pentru a'și trece marfa, își perdeau timpul, scriind și recomandând lumii, ca unic mijloc de fericire, cumpararea mărfii lor; căci ce alta, dacă nu acesta, înțelege părintele Flor, prin următoarele versuri:

In Platon *vestitul* cu vise frumoșe?
S'aū in Aristote cel cugetător?
Dacă fericirea stă 'n haine lucșose,
Vorba lor aliună al inimii lor.

Intr'un singur lucru însă, părintele Flor are dreptate: Măteea creștină nu se pôte stinge cu apă păgână; Olimpul și Parnasul nu preșesc cât Golgota, Socrate cât Iov, Minerva și Arahnea cât Mariea și paingănul, Perșon cât sf. George și Capra Amaltea cât vaca cenușeritel; cu tôte acestea, tot nu e încă destul de nimerit a

svârli în obrazul anticității asemenea versuri bolnave de gălbinare, chiar când această bătă ar fi rezultatul postului și rugăciunii. Dar uitasem că părintele Flor, explorând anticitatea, caută o *culme*, pe care să se potă sui, spre a fi la adăpostul asprelor vânturi de pe marea vieții; apoi bine! În spetele lui Platon și Aristot v'ați găsit locul? Atât ar mai trebui, să vedem, adică, pe acești doi mari dascăli ai anticității, transformați în belferi moderni, și ducând în cârcă pe părintele Flor!... Ce tablou!

Apoi pentru fie-care filosof antic sau modern, părintele Flor găsește câte un cuvânt nimicitor: Descartes *îl amețește*, Leibnitz *alt-fel îl numește*, dar cum, Dumnezeu știe. Pitagora e demn de ștreang, fiind că aș croit călea lui Leibnitz, și fiind că aș jucat rolul șarpelui Evei, față cu acest din urmă; Montaigne *se caută pe el însuși și nu se găsește*; Pascal... O! acesta era bun de Goliea, fiind că însuși el nu era sigur de ce gândește. Zenon, Pyrrhon, Voltaire, toți sunt reduși în pulbere, fie-care, se înțelege, pentru un deosebit și ridicul motiv. Locke are îndrăsneală de a insulta pe părintele Flor, făcându-l *machină*, și sf. sa se supăra foc, întocmai cum se supărase foc, odată în meidean, o femeie, fiind că un dascal de gramatică, spre a o necăji, o făcuse *substantiv*. Kant... Acesta merită puțină atențiune:

Kant ce îi succede, *retor* însemnat,
Credând că prin probă mai sus s'a urcat,
Da *impietății* lovirea deplină,
Când declara cerul gol fără lumină:
Că cel ce e, nu e, nici a existat.

Că Pascal nu aș fost sigur despre ce a gândit, aceasta se poate lesne; dar părintele Flor să nu înțeleagă ce spune, acesta e de necrezut; să ne înțelegem: Kant *când declară, că cerul e gol și fără lumină, când de-*

clară că cel ce e nu e, nici că a existat, dă el oare atunci impietății lovirea deplină? Adică, serios, ni se pare nouă, ori în adevăr părintele Flor nu știe ce va să zică *impietate*?... Dacă ast-fel ar fi, n'ar strica să introducem moda, de a ne mai ruga puțin, sara și dimineața, și pe lexicone, în loc de orare.

Spinoza mirosă a Tantal; ca și acest denaturat gânditor al Zeilor, filosoful nostrul stă muiat, până la gât, într'un polobocplin cu rece metafisică, iar deasupra lui, un îmbelșugat arbore își întinde vigurosele lui ramuri, încărcate cu delicioase *cauze primare*; bietul Spinoza! întinde mâna să apuce vr'o una, spre a'și stâmpara filosofica *cauze* fôme, dar aceste fructe, din o altă lume, se depărtază și:

Spinosa tot cată cauza primară;
Zădarnică muncă de care-obosit
În tot lucrul crede a o fi găsit.

Ar fi foarte nimerit, ca particularitățile psihologice, să nu devină generalități literare: se poate prea bine, ca un ochiu să creder obosit, să confunde lucrurile unul cu altul; dar se poate iarăși, tot așa de bine, să 'și iee de samă și să adormă; cine decî ne poate pe noi asigura ca Spinoza, în cazul de față, n'au adormit? Ș'apoî chiar vine: obosit rimează minunat cu adormit.... Și încă cu cât efect literar!!':

Spinosa tot cată cauza primară,
Zadarnica muncă de care-obosit,
Cu nasu 'n cerneală cade.....-au adormit!

Și ni se pare nouă, că chiar genul convenia mai bine părintelui Flor, respectiv de planul ce 'și-a croit sf. sa; și adică a zice, că ridiculisarea atinge tot-de-a-una mai bine scopul, în anumite cazuri: de cât..... Reco-

mendăm, în această privință, părintelui Flor, pe vechiul poet Bălăcescu.

Stanța finală trebuie citită întreagă și foarte serios!

Ah! dar unde-i culmea ce de dor *mă 'ncinge?*

Vream să sbor pe vârful, și cât de jos sunt!

Vă rog, dați-mi culmea: dorul ei mă 'nvinge;

- Sufletu'mi ca barca mânată de vânt,

Nu 'și găsește razim *p'ăst miser pământ:*

Cruzi! lăsați mi cerul ce dorul imi stinge.

Ei bine! Nu înțelege stimabilul părintele Flor, cât e de ridicul a se prezenta cine-va ca victimă, și mai ales în modul cum sf. sa știe să facă aceasta? Ce frumuseță literară, ce energe pôte ave un vers ca acesta?

Vă rog, dați-mi culmea; dorul ei mă 'nvinge.

Orî cât s'ar ruga sf. sa, tot va fi imposibil, orî cul, să'i dea un lucru așa de nedefinit ca culmea, pe care părintele Flor o dorește. După ce s'au acățat în spețele tuturor filozofilor și după ce pe toți i-au sgăriet, fiind că toți s'au scuturat de sf. sa, apoi pe cine crede, că mai pôte, ruga să'i dea o culme? De aceia creștinul nostru poet se pare îndreptățit, a transforma într'un perpetuu refren propriile sale versuri:

Sufletu'mi ca barca mânată de vânt

Nu 'și găsește razim *p'ăst miser pământ*

Lăsând la o parte, se înțelege, că *p'ăst, pastă dentifrice, paste digestive* sunt pe o spiță foarte apropiată de inrudire eufonică.

Ș'apoi părintele Flor cunoște adânc arta poetică, și pe degete secretul *suspensiumlor*, așa în cât, fără milă și păcat, e în stare să știe pe bietul lector *spânzurat* de gât, până la ultimul vers; și numai când cititorul

pe punctul de a turba de necazul ce 'i face părintele Flor cu cimiliturile, galimatufie, gingașiile, nervositațile și alte nenumerate calități ale stilului său, numai atunci zicem, sf. sa îi astâmpara hidorfabrică pornire cu următorul decoct de scoruș*).

Cruzi! Iasați-mi cerul ce dorul îmi stinge.

Ne mirăm cum de crede părintele Flor ce s'ar găsi omenii atât de cruzi, care să'l oprească pe sf. sa de a se sui la cer, când mai ales are dorința vădită pentru aceasta? Un lucru numai, știe sf. sa bine drumul?... Ce nenorocire că st. Ilie n'aū amānat pentru secolul nostru suirea sa la cer! Cine știe dacă atunci, n'ar fi putut servi pe creștinul poet cu poala cojocului său, de care, acățându-se, s'ar fi înalțat, fără cheltuială, la cerul dorit cu producțiunile sale literare, cu tot.

Dar când ne mai închipuim cerul comparat cu o culme? Dar când această culme mai are un vârf, adică un cer cu vârf? Dar când această culme încinge de dor pe părintele Flor, și când în fine acest dor îl învinge pe sf. sa?... Când ne închipuim toate aceste lucruri cu vârf, care încing și înving pe părintele Flor, nu putem, de cât să punem și noi cuvînt la totă suflarea, ca să'i lese cerul, unde însuși sf. sa ne promite că va stinge puțin; ș'apoi se înțelege, că aceasta nu poate fi mai la urmă, de cât spre imensul folos al literaturii.

În definitiv Florile de la Golgota sunt o fântână necurată de distrațiunii literare de tot felul; o gură rea, ca și un literat le pōte ceti și sublinic, fie-care din punctul său de vedere, și fie-care va ave, cu prisosință, ceva plăcut de spus părintelui Flor.

* Se crede în popor, s'aū pōte că chiar așa este, că decoctul de foi sau scoruș de scoruș e bun de turbă.

La doi Ochi.

Oh! de-ași pute vr'odată, macar cu o privire,
S'-admir dulcele negru din ochii tăi frumoși;
Atunci când ei se scaldă în tainică lucire,
In roua lor ceriască și s'oglinesc duios!

Oh! de-ași pute vr'odată, macar în reverie,
Să fur din al tău suflet scânteia celui dor,
Ce-nnalțe pe-un biet suflet la sânta poezie,
In sferile divine, ducându'l la amor.

Atunci de-ar mai fi încă această omenire,
Sau flori în prima-vară, ori stele sus pe ceriu;
Pierdute-ar fi de mine, uitate 'ntr'o clipire,
Căci lumea-'ntreagă a'și crede că este „tu și eu“.

G. L.

Piatra 1878.

Diverse lucrări de artă în Miniatură.

Unii oameni au întrebuițat multă silință și mult timp pentru prepararea unor lucruri de artă în miniatură, de și acestea nu au vre o valoare reală, afară numai că s'ar putea privi drept niște jucării demne de mintit.

Ast-fel Pliniu ne comunică de un scriitor, care scrisese Iliada lui Homer pe o hârtie atât de mică, în cât se putea introduce în interiorul unei coji de nucă; asemenea se asigură și de Huet Episcopu de Avranches (născut la 1630 mort la 1721) care în o biografie a sa scrie următoarele: „Pe când Alttța sa Dauphinul fusese în o zi aruncat la pat, de o indispoziție ușoră, și pe când noi, cei ce'l încunjurăm, ne silcam a'l petrece cu isiorisiri, aminti unul de Iliade lui Homer, pe care cine-va ar fi fost scris'o pe o hârtie cu litere atât de mici, în cât ar fi încăput în interioru unei coji de uucă; multora din societate li se părea aceasta imposibil, eu iusa mă deciseiū îndată a faceeca experimentul spre a le arata că aceasta se bassze pe adevăr și că un scriitor exercitat trebuie s'o fi scos la capăt; luați un sfert de coală hârtie ordinară și scrisiū pe partea cea mai îngustă o singură linie, însă cu litere atât de mici, în cât conțineă 20 versuri din Iliadă; 120 asemenea linii puteau fi introduse foarte ușor pe fie-care înță, ceea ce făceau 2400 versuri. opt fețe a acestei coli ar avea loc pentru cel puțin 19,000 versuri prin urmare mai mult de cât ar trebui, fiind că după cum se scie Iliada lui Homer continue numai 17,000 versuri. Ast-fel prin o siugură linie încredințeiū întreaga societate.“

Pe timpul reginnei Elisabethta, trăia în Anglia, un lăcătuș cu numele Marcus Skaliot, care fabricasă din ter, oțel și alamă, o lăcată compusă din 11 fragmente, care împreună cu cheia cântăron numai 4 375 m. grame.

Un argintar contimporan și concetățan acestuia fabricasă un lanț de aur compus din 40 vergi care 'lă legă în jurul urui unui mică coiu, fără ca acesta se fi tost împedecat la sburat.

Cardinalul Hipolyt d'Este (Contimporan imperatorului Carol V) cunoscut ca protectorul Savanților și Artistilor, lasă se'și fabrica de cătră artistul Roman, Claudius Gallus, un arbore de 1 1/2 [ol

colți înălțime și mai multe păseri mici (proporționale arbotelului) pe ramurile sale, cere (păseri) fiind puse în contact cu un aparat hidraulic mic, mișcău neconținut aripele și ciocurile, până ce așezându-se pe o buhnă încetau îndată, stând liniștite.

Un aristocrat german, Johan es von Mittelbach, care trăia pe la începutul secolului XVII, fabricase 70 farfurii de fildeș, caelele trimisese ca prezent Papelui Paul V, așezate fiind în interiorul unei doșnițe de giper.

Un argintar în Autverpen fabricase 2 foarfeci croitorești și un fer de calcat, care înăpeau comod în un fir de piper.

Johan es Terins strugărise din abanos un tun cu stativă și o cotropă de tun, amândouă cu roți mobile, care ambele împreună încă nu impluse interiorul unui simbour de cireșă.

Ornicaru Boverick din Londra espusese în anul 1745 următoarele obiecte: O trăsură, cu resorturi, ce se puteau deschide și închide, pe ercuri, cu patru persoane șezând în dăuntru, și o altă trăsură îndată ca un gât de cocoră, cu capră și roți mobile, cu o cal complet înhamat, visitiul șezând pe capră, în o mână având hățurile și în cea altă biciul. la picioarele căruia ședea un cănel culc.,t, 2 lachel stăteau în dosul trăsnoei și pe un cal înhamat un postalion calare; aceste obiecte de fildeș erau atât de fine și ușor lucrate, în cât un purice putea se tragă câte una din trăsuri.—Apoi între lucrările espuse se mai află un purice cu un lanț la gât compus din 200 inele cu o lacată și cheie, care la un loc (inclus puricele) cântăreau $\frac{1}{3}$ gran—0.025 m. grame.—În fine o păreche foarfeci de oțel, atât de mic lucrate în cât 6 părechi d'astea ar putea fi învăluite în o aripă de muscă.

Atat imparatu Karol V cât și reșele Iacob I din Anglia aveau în lăcelele lor ornice, care fușese fabricate în Germania.

Trad. din bibliothek der Ueterhaltung u. dec Vissens an 1878 tom. X.

de I. T. K.

DIVERSE

Géologie. D. P. de Thihatchef. În discursul său, ținut la 23 August a. c., la Congresul de la Southampton e departe de a privi marile deșerturi a Africei și a Asiei ca niște funduri mării uscate nu de mult, ceea ce se presupune pe baza eflorescenței saline și scoicilor a moluștilor, veșuitoare și azi în mările noastre. Din contra D-lui crede că cea mai mare parte acestor suprafeți nemăsurate a fost ridicată în epoce geologice mai mult sau mai puțin departate, și că straturi de năsip, cari constituie caracteristica acestor deșerturi, nu sunt de origine marină, ci de origine atmosferică, el sunt produsul stîncilor sfărâmate pe care vîntul și precipitațiunile apōse au împrăștiat. În deșerturi Saharei, Gobi și a Turkestanului, năsipurile formează numai, straturi superficiale, prin care vedem adese ori străbătînd șarpanta locală.

Cătră Abonați

Intârzierea numerului present provine din cauza independente de redacție; DD. Abonați vor primi de azi înainte la timp revista noastră.

Comitetul de redacție.
